

RESPECT!

1

Tema dokumentär i skolan
Ett metodhäfte från FilmCentrum

Dokumentärfilmen speglar vårt samhälle och våra relationer och får oss att förstå att människor lever under olika förutsättningar.

Mediaboxen Respect! inbjuder till spännande möten mellan film, verklighet och en ung publik. Med dokumentärfilmen kan vi kommunicera och skapa ett nytt förhållningssätt till andra människor. I projektet Respect! vill vi att eleverna skall hitta olika vägar för att själva berätta om sin verklighet och att de skall hitta ett språk för egna starka upplevelser.

De filmer som ingår i boxen visar på olika sätt att skildra verkligheten. Den som berättar: regissören, fotografen har medvetet valt ett sätt att berätta som stämmer överens med det som han/hon vill förmedla med sitt material.

Att göra film med mediaboxen som inspirationskälla kan få eleverna att upptäcka den mångfald uttryck som ryms inom dokumentären och att öva sin egen kreativitet och uppfinningsrikedom med verkligheten som utgångspunkt.

I materialet har vi delat in de olika filmerna i teman och gjort förslag på metoder och tips för eget filmarbete.

Hur upplever tonåringar i dag sin egen verklighet med skola, föräldrar, kompisar, fritid, drömmar och mardrömmar.

Med detta material vill vi inspirera er till en inre och yttre resa där kameran blir redskap för det övergripande temat att kommunicera och att söka kunskap om sig själv och världen.

Eva Westergren

Dokumentärboxen Respect! innehåller följande videofilmer:

Respect! av Susanna Edwards 58 min

88.Soldiers av Bo Harringer 58 min

Intervju med Susanna Edwards 20 min

PS videodagbok Csaba 15 min

PS videodagbok Caroline 15 min

Lucky People Center International av Johan Söderberg & Erik Pauser 78 min

IKON dokumentärfilmsmagasin 2000 samlingskassett

TEMAN

Den egna verkligheten

Respect! , Susanna Edwards,
Sverige 2000, 58 min

Fyra tjejer från stockholmsförorten
Farsta låter oss följa med dem
under ett betydelsefullt år. Från det
trygga livet i nian till det stundande

vuxenallvaret i första ring på gymnasiet. Under de intima stunderna hemma med föräldrarna och i jakten på de stora upplevelserna med kompisarna. Här finns varken pekpinningar eller moraliserande budskap. Tjejernas tillvaro skildras på ett rättframt och ärligt sätt, utan skygg-lappar och tillrättalägganden. Ett ovanligt porträtt av fyra vanliga tjejer: Mica, Lollo, Emilie och Vickan.

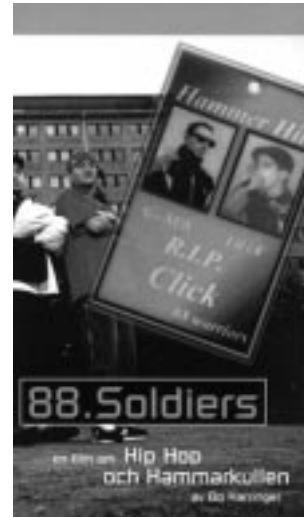

88. Soldiers , Bo Harringer, Sverige 1999, 58 min

88.Soldiers handlar om Hammer Hill Click, ett gäng invand-rarungdomar från Hammarkullen i Göteborg. Det handlar om Hip Hop, en världsomspännande rörelse, där nedtryckta ungdomar gör sina röster hörda. Det spelar ingen roll vilken religion du har. Det spelar ingen roll vilket land du kommer ifrån. Gemenskapen finns i Hip Hop.

Hösten 1998 börjar Hammer Click bli stora. De rappar på Hip Hop-festivaler. Första plattan ges ut. Då inträffar katastrofen. Två av vännerna omkommer i diskoteksbranden på Allhelgonahelgen.

88. Soldiers handlar om gemenskap, glädje och sorg. Den handlar om rasisism och invandrarfientlighet och om "88" - en stulen symbol.

att se

Susanna Edwards som gjort Respect! och Bo Harringer som gjort 88. soldiers har valt mycket olika sätt att närma sig verkligheten på. I Respect! finns varken speaker eller intervjuer utan Susanna Edwards följer med tjejerna i situationer, som ser helt oarrangerade ut. Det ser ut som om tjejerna träffas utan att varken kamera eller regissör är med. Inga blickar direkt in i kame-ran. Utifrån 80 timmars material klipptes filmen som nu är en knapp timme fram.

I 88. Soldiers finns både intervjuer och reportage blandat med scenframtidanden och pålagda berättarröster med de medverkande killarna. Där känner man också närvaron från filmteamet tydligt. Dramatiken i Respect! bygger mycket på hur det skall gå för tjejerna i deras viktiga val i livet när det gäller skola och framtid. Hur det skall gå med deras drömmar och förhoppningar.

I 88. Soldiers skapas en dramatisk mörk fond kring den tragiska branden som skedde mitt under inspelningen och som påverkade bandets vardag på ett mycket påtagligt sätt. Det som förenar filmerna är att de båda tar upp och närgånget beskriver ett tonårs/ungdomsliv i förorten med drömmar längtan förhoppningar och viljan till kommunikation. I båda filmerna ger de personliga porträtten av ungdomarna också en bild av hur samhället i stort fungerar och ibland också av bristen på kommunikation med en omgivande vuxenvärld.

att göra

Både Respect! och 88. soldiers gör att vi som publik naturligt jämför med våra egna liv.

Förhåller oss till de personer vi möter

De filmer ni kan göra skulle kunna bli som ett slags svar på de bilder som Susanna Edwards och Bo Harringer ger oss i sina filmer.

Hur ser era liv ut? Vilka problem glädjeämnen starka känslor fantastiska berättelser finns i just ert område? I er klass?

Försök att våga vara personliga och berätta om något som verkligen intresserar er och fundera också på vilka olika sätt man skulle kunna välja att berätta just er historia på.

Att ta fram idéer kring filmer man vill göra genom att presentera dem för hela gruppen kan vara en bra utgångspunkt. På filmspråk kallas det att man "pitchar" för sin idé. Man visar några bild/scen och/eller berättar på ett engagerande sätt hur man tänkt sig. Ett sätt både att få kritik och att testa om de idéer man har håller. Tillsammans kan man sedan välja ut de bästa/ mest intressanta idéerna.

Att våga vara personlig

Filmer:

Två videodagböcker. PS, från ungdomsredaktionen i Växjö om

Caroline och Csaba 1999, 15 min var

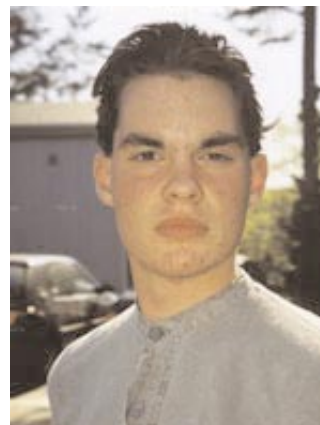
Att berätta om sig själv i dagboksform och att använda bandspelare eller videokamera kan vara ett sätt att beskriva verkligheten som den ser ut från ett personligt perspektiv. Dagboken som form förutsätter ett slags förtrohet där ingen annan redigerar eller censurerar det man vill säga. Inga journalister som ställer frågor eller visar hur du har det eller vad du tycker. Det handlar om dig och det är du själv som berättar.

Styrkan i de videodagböcker som finns med från PS-redaktionen är just att de ungdomar vi möter på olika sätt vågat vara väldigt personliga och liksom man ofta gör i en dagbok, resonerar med sig själva och vågar berätta om både tillkortakommanden och svagheter. Det krävs mod för att våga utlämna sig i en dagboksform men samtidigt kan de tankar och bilder man förmedlar hjälpa en att få syn på viktiga saker i livet. Dagboken blir en följeslagare och spegel där inte bara ens yttre utan också tankar och känslor blir synliga.

Caroline skildrar som anorektiker alla de yttre och inre kval hon genomgår och de svårigheter som sjukdomen för med sig. Att våga visa bilder av sig själv samtidigt som hon delger oss sina tankar gör att vi på ett mycket starkt sätt kan leva oss in i hennes värld.

Hos Csaba fungerar dagboken som en spegel för vad som fått honom att engagera sig för en dödsdömd fånge i USA. Genom dagboken får vi följa hans tankar och agerande för att få andra att protestera men vi ser också den kraft som detta arbete gett honom på ett mer personligt plan. Csaba medverkade nyligen (aug. 01) i nyheterna när den dödsdömde fånge han engagerat sig för oväntat fick sin dom uppskjuten. Medan Caroline gör en inre resa i sig själv och sina tankevärldar vänder sig Csaba utåt mot omvärlden med sin kamera.

att se

En dagbok kan se ut på många olika sätt men förutsätter att man vill lämna ut en del av sig själv. Den kan beskriva en dag eller en längre tid. Den kan samla bilder och intryck som varit betydelsefulla och som också berättar något om en själv. En dagbok kan också vara ett kollage av texter, bilder, tankar och toner där barndomen, familjen och olika händelser formar en personlig väv.

Att porträttera en annan människa kräver också en förtrolighet och lyhördhet mot den man porträtterar. För att göra ett bra porträtt krävs att man ställer frågor som får en person att våga öppna sig och berätta på ett sätt som inte väjer för det som är svårt i livet. Som filmare handlar det om att lyfta fram det man själv ser hos en annan människa och att hitta bilder och ljud som förstärker det personliga intryck man fått och som man vill förmedla.

*Du kan också gå in på PS redaktionens hemsida på www.svt.se eller på www.skolverket.se/skolnet/ där det finns en chatsida kring PS-programmen.

att göra

Gör en dagbok med bilder eller ljud och försök att berätta om något som är viktigt i livet just nu. Det kan vara allt från något vardagligt till något stort och omvälvande som händer eller

snart kommer att hända dig. Den kan berätta om hur du har det hemma, i skolan eller överhuvudtaget. Prova också att göra porträtt av varandra.

Försök ge en personlig kommentar till vad du ser genom att lägga till en text som beskriver hur just du ser den här personen.

Att påverka publiken

Film:

Lucky People Center International av Johan Söderberg och Erik Pauser, 1997, 78 min.

I filmen Lucky people center international får vi följa med på en resa jorden runt inför år 2000. Musikens rytmer och filmens pulserande form sammanflätar berättelser och miljöer från ett 20-tal olika länder. De människor vi möter har olika ingångar till tro och livskraft och visar oss skilda förhållningssätt i en värld som snabbt förändras.

Lucky people center är en musikfilm där drömmar och kritiskt tänkande formuleras i ett spännande och associativt bildspråk som påminner om musikvideons.

Filmarna har medvetet valt att påverka publiken genom att ställa bilder mot varandra för att styra vårt sätt att se på verkligheten. Filmen vill både provocera och oroa.

Lugna naturbilder varvas med stadsbilder med människor i högt tempo. Natur ställs mot civilisation. Lucky People Center har tidigare gjort musikvideos för MTV där de använt nyhetsbilder från TV som de musiksatt och gett ett nytt innehåll.

att se

Ett sätt att komma underfund med hur den här filmen är gjord är att se några avsnitt åt gången och se hur de är sammansatta.

Hur skiljer sig den här filmen från andra dokumentärer ni sett?

Hur påverkas vi av urvalet av människor och sättet som filmen är gjord på? Hur kommer filmarnas avsikter fram? Finns det några påståenden som man skulle kunna formulera kring den här filmen? I filmen försöker man att hitta mönster i en till synes kaotisk värld. Filmen vill tvinga publiken att reflektera över vårt så kallade civiliserade samhälle. I filmen ställs civilisation och natur emot varandra. Finns det någon värdering i valet av bilder? Vilka känslor förmedlar filmen? Vad försöker filmen säga om tillståndet i världen? Vilka teman är det som återupprepas i filmen? Vilket är filmens budskap?

*Titta också på PS-programmet om Csaba som arbetar med att värva röster mot dödsstraffet i USA.

att göra

Att påverka publiken kring något som man tycker är orättvist eller fel i samhället och att göra en berättelse där man försöker förändra, debattera eller ge nya insikter, är en metod som dokumentärfilmen ofta använder sig av. Filmaren har en bestämd avsikt med sin film och ofta kan den här typen av film skapa en debatt även i andra medier. Se till exempel på debatten kring den engelska TV-filmen om modeindustrin, som visades i SVT för något år sedan som följdes upp av både press och radio.

Försök att formulera en egen berättelse i bilder och ord som utgår från något som du själv tycker är orättvist. Det kan vara ett enkelt bildreportage på några få bilder där du försöker få publiken att reagera. Hur kan du påverka publiken att tycka som du gör? Hur kan man engagera publiken känslomässigt?

Att sätta bilder till musik, att göra en dokumentär musikvideo eller stillbildsfilm kan vara ett sätt att berätta där tolkningen av de känslor och associationer som musiken sätter igång kan vara utgångspunkter för berättelsen. Utgå från någon musik som du tycker om eller har en relation till. Samla material som du tycker på något sätt anknyter till musiken och pröva fram rytmen i bilderna.

Gör en berättelse som stämmer överens med dina egna associationer. Fundera över hur du kan påverka eller styra in publikens tankar genom bildval/bildväxlingar och tempo. Det går också att lägga till en egen text/kommentar till musiken eller som Lucky people center gör mixa in redan färdiga filminslag som en del i berättelsen.

Att göra en redaktion

I TV förekommer ofta program med olika dokumentära inslag som hålls samman av ett tema och en redaktion. Ett exempel är Bullenprogrammen.

Programmen kan innehålla intervjuer, insändare, filmade brev, reportage, dokumentär teater och stand upp comedian med verkligheten som utgångspunkt. Ofta blandar man allvar och komik. Gör en redaktion och arbeta kring ett givet tema. Samla material och diskutera hur det skall presenteras.

Det kan vara bra att redan från början ha en intervju/filmgrupp och en studiogrupp.

Intervjugruppen tar kontakt med en eller flera personer som de vill intervjua och förbereder frågor och övar att filma. Vid själva intervjun ställer några frågor och några turas om att filma och ta ljud. Efteråt tittar gruppen igenom materialet och skriver en rapport över innehållet.

Studiogruppen tar vid när intervjugruppen är klar med sitt arbete.

Under tiden har man kanske förberett sketcher eller musikinslag som skulle kunna passa i programmet. Nu skriver man ner och filmar programledarens presentationer och eventuella andra inslag mellan filmerna. Tillsammans beslutar man sen om den slutliga utformningen. Mycket material till funderingar kring olika frågor i livet kan man också hitta i dags och veckopress och i olika TV-program. Kanske kan en liten dokusåpa passa i ett sånt här sammanhang.

Blind date

I boxen finns en kassett med olika filmer från dokumentärfilmsmagasin IKON . Vi tänkte överlämna den kassetten och låta er själva undersöka hur filmerna är gjorda och vad de handlar om.

Som hjälp för denna undersökning har vi gjort några frågor:

Vad ser man? Beskriv så konkret som möjligt miljöer, människor, vilken tid filmen utspelar sig. Detaljer som är viktiga i filmen.

Vad hör man? Dialog, musik, ljudeffekter.

Hur ser man? Hur är filmen gjord?

Kamera: närbilder, avståndsbilder, rörlig(handkamera) eller stillastående scener.

Klipp: snabba eller långsamma bildväxlingar.

Ljus: ljust eller mörkt, kontrastrikt eller softat.

Scenografi: arrangerade eller naturliga miljöer.

Ljud: dialog, intervjuer, berättarröst, musik, ljudeffekter, hur har ljudet används.

Försök också att beskriva i några få ord vad just den här filmen handlar om och ta fram några centrala scener som belyser just det.

Skriv också en kort recension av filmen, hur ni tycker att just den här filmaren lyckats med sin film.

Lycka till!